

Gospodarske razmere v Prekmurju

Proega avgusta leta 1919. je mirovna konferenca v Parizu prisodila Prekmurje Jugoslaviji. Dvanajst dni nato je jugoslovanska vojska zasedla pokrajino in s tem dejanjem je postalo Prekmurje sestavni del naše države. Po tisočletni ločitvi je torej prekmursko ljudstvo prišlo v okvir, kamor spada. Ta tisočletna osamitev Prekmurcev od ostalih Slovencev onstran Mure je dala temu ljudstvu svoj pečat, pokrajini pa svoje posebnosti.

Prekmurje je najsevernejši del naše države ter meri 935,6 km². Na tem koščku zemlje živi — po ljudskem štetju iz l. 1931 — 90.128 ljudi, torej pride na km² skoraj 100 prebivalcev. Politično je razdeljeno na dva okraja: na murskosoboški in lendavski.

Prvi meri 596,6 km² z 52.775 prebivalci, drugi 339 km² s 37.353 ljudmi.

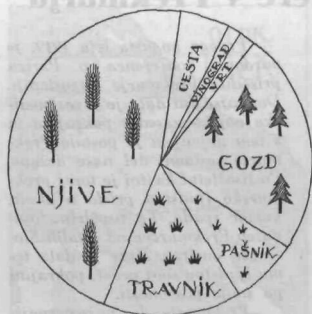
Prekmurje delimo v dva dela. Južni del je ravnina, rečna naplavina, in je skrajni del velike Panonske nižine. S Pomurjem tvori eno zemljepisno enoto. Prekmursko ravnino, ki je približno 45 km dolga in 25 km široka, delijo domačini na Ravensko in Dolinsko.

Severni del Prekmurja je valovit, po domače Goričko imenovan. Najvišja vzpetost znaša 448 m (Središki breg). To nizko gričevje je zadnji del Vzhodnih Alp, ki se tukaj polagoma znižujejo ter preidejo v veliko Panonsko nižino.

Prekmurje je izrazito poljedelska pokrajina. 85% Prekmurcev se bavi s poljedelstvom in živinorejo. Toda niti proo niti drugo ne nudi toliko, kolikor je potrebno za življenjski obstoj. Edini vir dohodkov bi bila živinoreja, ako bi bile gospodarske razmere ugodnejše. V poljedelstvu se v glavnem goji pšenica, rž, krompir, koruza, ajda in proso. Toda ti poljski pridelki ne zadoščajo niti za domače potrebe, kaj šele, da bi nudili ljudem boljše življenje. Že po novem letu se pri večini družin začne pomanjkanje, kar traja do novega kruha.

Na prekmurskih njivah zraste letno okrog 100 tisoč metrskih stotov pšenice; skoraj isto toliko rži in koruze ter približno 250—300 tisoč metrskih stotov krompirja. Ako primerjamo količino teh pridelkov s številom prebivalcev — predvsem s številom bajtarjev —, potem nam bodo jasne gospodarske razmere in socialne prilike v Prekmurju. Nekako 65% prekmurskega kmečkega prebivalstva je bajtarjev, to so oni, ki nimajo toliko zemlje, da bi prehranili svoje družine. Za prehrano petčlanske družine se računa na ravnini 6 oralov zemlje, v hribovitem delu Prekmurja pa 12. Toda takih kmetij 65% Prekmurcev ne poseduje. Seveda so bile gospodarske razmere pred izvedbo agrarne reforme še slabše. Število bajtarjev je bilo za 20%

večje od današnjega, saj je 10 veleposestnikov posedovalo nad četrtino celotnega Prekmurja — 28.000 ha najboljše zemlje.

Od celotne površine Prekmurja je 71.862 oralov orne zemlje, 27.017 oralov travnika, 10.578 oralov pašnika, 40.131 oralov gozda, vrtovi znašajo 1922 oralov, vinogradi 1556, nerodovitna tla in danka prosta zemlja 8482 oralov. Torej skoraj polovica rodovitne zemlje je v polju, četrtina so gozdovi, dobro so zastopani travniki, male površine zastopajo pašniki, vrtovi in vinogradi. Neplodnega soeta je skoraj 600 oralov (močvirje), 7882 oralov pa odpada na ceste in poti.

Po izvedbi agrarne reforme se je posestno stanje precej izpremenilo, tola ne v takem obsegu, da bi si Prekmurci vsaj malo oddahnili od velikih skrbi za živeljenje. Zemlja je bila nam-

reč dodeljena v času najslabših gospodarskih razmer in sicer za visoko ceno. Agrarna reforma ni prinesla zaželenega uspeha. Res, da so prav reoni kmetije postali lastniki skromnih kmetij, ki pa ne zadoščajo za živeljenje. Z zaoblacovanjem izvedbe agrarne reforme so zamudili pravi čas, ko so bile gospodarske razmere ugodne, ko bi mali kmetič lahko odplačal zemljo. Namesto tega je dobil zemljo v času gospodarske stiske ter mu ni ostalo drugega, kakor da se zadolži ali da orne zemljo. Zadolžiti se je moral tudi zaradi nakupa živine in gospodarskega orodja ter za zidanje stanovanjske hiše in gospodarskega poslopja.

Gospodarske razmere še slabšajo nizke cene poljedelskih proizvodov in neurejena prodaja teh. K temu se pridruži še dejstvo, da je Prekmurje na robu Slovenije brez dobrih zvez z večjimi mesti. Prekmurje ima poleg tega še največji davčni količnik v Sloveniji.

V živinoreji se goji predvsem govedo simodolske pasme. Konjereja je zelo nazadovala; prav lepo pa se je razvilo perutninarstvo, svinjereja in čebelarstvo. Slednje že nekaj let močno trpi zaradi vsakoletne suše, kar v veliki meri znižuje dohodke Prekmurca.

Industrija je v mali meri zastopana. Pomembnejša je mesna, mlinska in pletiljska ter industrija za perilo. V teh je zaposlenih večje število ljudi. Mala obrt hira kakor povsod na svetu. Mnogi obrtniki so opustili svojo obrt in se preživljajo kot sezonski delavci. Od domačih obrti je omembe vredna lončarska.

Iz teh slabih gospodarskih razmer izvirajo tudi nepovoljne socialne prilike,

v katerih prekmursko ljudstvo živi, in — izseljevanje za kruhom. Skoraj ni odraslega Prekmurca, ki ni bil še v svetu. Prekmurec prav dobro pozna Severno in Južno Ameriko, madžarska žitna polja, vso Slovenijo, Bačko, Banat, Slavonijo, Francijo, Nemčijo in še druge dele sveta. Vsako leto da Prekmurje na tisoče svojih najboljših delovnih moči tujini. Priznati moramo, da je izseljevanje ogromnega pomena za naše narodno gospodarstvo, saj pridejo vsako leto težki milijoni v Prekmurje. Tisočerin in tisočerin Prekmurcem je zaslužek v tujini pripomogel do boljšega kruha, katerega jim je domača zemlja odrekla. Res je pa tudi, da se z izseljevanjem za kruhom širi duševno obzorje izseljencev. Saj pridejo v dotik z narodi z visoko kulturo, kar pa ne more ostati brez vpliva. Toda izseljevanje ima tudi svoje slabe strani. V mnogih primerih trpi narodna zavest, a tudi slabih napad se navzamejo izseljenci v tujini. Hvalevredna je skrb, ki se v zadnjem času posveča izseljencem, potrebno pa je še mnogo poštenega dela, da jih ohranimo za našo narodno skupnost.

Maksimov

Deček in ptica

»Kaj ste, ptički, onemeli,
ali v drugi kraj zleteli,
da so prazni naši kraji,
v molk zaviti cvetni gaji?«

»Deček moj, me le molčimo,
ker se črnih ptic bojimo,
ki po zraku zdaj brenčijo
svojo temno melodijo...«

Jos. Jerše

Gojitev kanarčkov

Francek je bil mestni otrok. Zelo rad je imel ptičke, ki jih je vedno opazoval na domačem vrtu ter na izprehodih okrog mesta. Njegov stric Jože, ki je hodil ob nedeljah večkrat na lov, mu je nekoč pravil, da je v gozdu najlepše takrat, ko se ptički pariyo in delajo gnezda.

Francek bi bil imel zelo rad kakega ptiča tudi doma v sobi. Posebno si je želel kanarčka. Zato je bil kar naprej nad babico, o kateri je vedel, da mu vse ustreže, kar le more.

Tudi to željo mu je babica kmalu izpolnila. Kupila mu je lepega kanarčka in tudi kletko-parilnico.

Francek, ki je že okušal modrost drugega razreda, je z metrom natančno premeril in dognal, da je 40 cm dolga, 30 cm globoka in 35 cm visoka. 15 cm pod stropom je imela prečne paličice.

»Zdaj pa le pazi, da bo kletka vedno dobro očiščena,« ga je opomnila babica. »Če boš vse v redu oskrboval in se pridno učil, ti kupim še samico.«

In res sta čez nekaj dni morala še po samico, ker je Francek venomer razlagal babici, kako bi bilo lepo, če bi imel ubogi samec tudi družbo.

Svečano sta prinesla z babico še samico. Spustila sta jo v kletko-parilnico, samca pa začasno v drugo kletko. V kletki-parilnici je imela samica že